9 Μαΐου 2024

Προκόπης Παυλόπουλος: «Η πολιτισμική βεβήλωση της Αγίας Σοφίας δεν είναι εσωτερικό ζήτημα της Τουρκίας. Είναι μείζον ζήτημα κατάφωρης παραβίασης του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου»

/ Γενικά Θέματα

Προκόπης Παυλόπουλος: «Η πολιτισμική βεβήλωση της Αγίας Σοφίας δεν είναι εσωτερικό ζήτημα της Τουρκίας. Είναι μείζον ζήτημα κατάφωρης παραβίασης του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου»

Σημεία της παρέμβασης του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας και Επίτιμου Καθηγητή της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Προκοπίου Παυλοπούλου, κατά την διαδικτυακή εκδήλωση του «European Public Law Organization» (EPLO) («Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημόσιου Δικαίου»), με θέμα: «Η πολιτισμική βεβήλωση της Αγίας Σοφίας δεν είναι εσωτερικό ζήτημα της Τουρκίας. Είναι μείζον ζήτημα κατάφωρης παραβίασης του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου».

Πρόλογος

Ιδιαίτερα αρνητικές εντυπώσεις δημιούργησε ο ισχυρισμός ιδίως ορισμένων ηγετών Κρατών – Μελών της Διεθνούς Κοινότητας -και, κυρίως, ορισμένων ηγετών Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης- σύμφωνα με τον οποίο η πολιτισμική βεβήλωση της Αγίας Σοφίας, ως Μνημείου της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ναι μεν «προκαλεί απογοήτευση», πλην όμως είναι, εν τέλει, «εσωτερικό ζήτημα» της Τουρκίας!

Α. Μια τέτοια θέση είναι εξαιρετικά απογοητευτική όχι μόνον ως προς το πώς σημαντικοί ηγέτες Κρατών-Μελών της Διεθνούς Κοινότητας -κατ’ εξοχήν δε ηγέτες Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης- αντιλαμβάνονται και αντιμετωπίζουν την πολιτισμική βεβήλωση της Αγίας Σοφίας, ως εμβληματικού συμβόλου του Ευρωπαϊκού και του εν γένει Δυτικού Πολιτισμού, συγκεκριμένα δε ενός εκ των τριών πυλώνων του, εκείνου της Χριστιανοσύνης, μέσω των οικουμενικών αρχών και αξιών που απορρέουν από την Χριστιανική Διδασκαλία.

Β. Είναι εξίσου απογοητευτική και ως προς το μέγεθος της άγνοιας, ή ακόμη και της περιφρόνησης, βασικών κανόνων του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου, αναφορικά με την προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς εν συνόλω, ιδίως δε των κανόνων που αφορούν την αρμοδιότητα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών -και συγκεκριμένα της UNESCO- σχετικά με το καθεστώς ανακήρυξης και διαρκούς προστασίας των Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, όπως προκύπτει από τα εξής:

1. **Η ένταξη της Αγίας Σοφίας στο καθεστώς των Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς κατά το Διεθνές Δίκαιο για τον ΟΗΕ και, ειδικότερα, για την UNESCO.**

Ως το 1934, η Αγία Σοφία εθεωρείτο από την Τουρκία, κατά την νομοθεσία της, «τέμενος-τζαμί», προορισμένο, κατά κύριο λόγο, να εξυπηρετεί την εκ μέρους των

μουσουλμάνων άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων. Την χρονιά εκείνη, και για την ακρίβεια από το 1935 και επέκεινα, οι τουρκικές αρχές, σε μια προσπάθεια εκσυγχρονισμού της Τουρκίας και προσέγγισης της Δύσης, μετέτρεψαν, και πάλι κατά την τουρκική νομοθεσία, την Αγία Σοφία από «τέμενος-τζαμί» σε Μουσείο. Επρόκειτο για συνειδητή και μείζονα μεταβολή, διότι έτσι η Αγία Σοφία από την μια πλευρά συνδέθηκε με τις πολιτισμικές θρησκευτικές της ρίζες, ως Ναού-Συμβόλου της Χριστιανοσύνης από την πρώιμη εποχή του Βυζαντίου. Και, από την άλλη πλευρά, έγινε προσβάσιμη και επισκέψιμη, πάντοτε βεβαίως υπό τους όρους της τουρκικής νομοθεσίας, σε όλους, ανεξαρτήτως θρησκείας, ταυτοχρόνως δε αποκλείσθηκε η χρήση της ως χώρου της μουσουλμανικής λατρείας.

Α. Η Αγία Σοφία ως Μνημείο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Μια από τις μείζονες παρεμβάσεις της UNESCO -ως «βραχίονος» του ΟΗΕ για την υπεράσπιση των Πολιτισμών γενικώς και, περαιτέρω, για την ενίσχυση του Διαλόγου των Πολιτισμών, ως στέρεης «αντηρίδας» για την εμπέδωση της Ειρήνης μέσω της ειρηνικής συνύπαρξης Κρατών και Λαών- συντελέσθηκε στις 16 Νοεμβρίου 1972 στο Παρίσι, όταν υπογράφηκε η Σύμβαση για την «Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς». Σύμβαση, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 17 Δεκεμβρίου 1975.

1. Η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO βρήκε ταχύτατα μεγάλη ανταπόκριση στην Διεθνή Κοινότητα, δοθέντος ότι, σ’ ελάχιστο χρονικό διάστημα, επικυρώθηκε από εξαιρετικά μεγάλο αριθμό Κρατών, μεταξύ των οποίων η Ελλάδα και η Τουρκία. Αξίζει να σημειωθεί ότι, ως σήμερα, την Σύμβαση αυτή έχουν επικυρώσει 191 Κράτη-Μέλη του ΟΗΕ. Η Ελλάδα επικύρωσε την ως άνω Σύμβαση με τις διατάξεις του ν. 1126/1981, ενώ με σειρά μεταγενέστερων νομοθετημάτων καθορίσθηκαν οι όροι πλήρους εφαρμογής της. Επιπλέον, η Ελλάδα είναι πάντοτε παρούσα ως προς τον αδιάλειπτο πολλαπλασιασμό των Ελληνικών Μνημείων, τα οποία χαρακτηρίζονται επισήμως, κατά την προαναφερόμενη Σύμβαση, ως «Μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς», διασφαλίζοντας, αυτονοήτως, στο ακέραιο την εφεξής διατήρηση του χαρακτήρα τους τούτου.
2. Όπως ήδη σημειώθηκε, η Τουρκία είχε εγκαίρως επικυρώσει την Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς. Και σχετικά ενωρίς, το 1985, η Αγία Σοφία εντάχθηκε από την UNESCO, ως Μουσείο, στα Μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της κατά τ’ ανωτέρω Σύμβασης. Τούτο συνέβη ύστερα από αίτηση της Τουρκίας για

τον ορισμό των ζωνών εκείνων της Κωνσταντινούπολης, οι οποίες μπορούσαν, κατ' εφαρμογή των οικείων διατάξεων της Σύμβασης αυτής, να εγγραφούν στον κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Ας σημειωθεί ότι ως τότε η Τουρκία είχε σεβασθεί, τουλάχιστον σε γενικές γραμμές, τον χαρακτήρα της Αγίας Σοφίας ως Μουσείου, όπως είχε, κατά τα προαναφερόμενα, αποφασίσει ήδη από το 1934.

Β. Οι κατά την Σύμβαση της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO διαδικαστικές προϋποθέσεις για την ένταξη ενός Μνημείου στο καθεστώς προστασίας της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Οι διατάξεις των άρθρων 8 επ. της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO ορίζουν λεπτομερώς και τους διαδικαστικούς όρους, υπό τους οποίους ένα Μνημείο μπορεί να ενταχθεί στο θεσμικό καθεστώς της, ως Μνημείο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

1. Κατά τις ως άνω διατάξεις της Σύμβασης αυτής, αποφασιστικό ρόλο στην όλη διαδικασία ένταξης έχει η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή αυτή, μεταξύ άλλων:

α) Πριν αποφασισθεί η ένταξη ενός Μνημείου στο θεσμικό καθεστώς της προστασίας της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς ελέγχει, κατ' αποκλειστική μάλιστα αρμοδιότητα, αν και κατά πόσο το Μνημείο αυτό πληροί τις προϋποθέσεις, ώστε να χαρακτηρισθεί ότι ανήκει πλέον στην Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά.

β) Ενώ μετά την ένταξή του στο ως άνω καθεστώς, παρακολουθεί και ελέγχει αφενός αν το οικείο Κράτος και οι αρχές του τηρούν τις προϋποθέσεις προστασίας του Μνημείου κατά τον προορισμό του. Και, αφετέρου, αν και κατά πόσον οιαδήποτε μεταβολή στην φυσιογνωμία και στην χρήση του είναι συμβατή με τον χαρακτήρα του ως Μνημείου της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, κατά το γράμμα και το πνεύμα των διατάξεων της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO.

2. Εκ τούτων συνάγεται, αναμφιβόλως, ότι κατά το γράμμα και το πνεύμα της Σύμβασης αυτής το οικείο Κράτος οφείλει να ενημερώνει, και μάλιστα εκ των προτέρων, την Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς για οποιαδήποτε μεταβολή σχεδιάζει να επιφέρει στο εντός των εδαφικών του ορίων χαρακτηρισμένο ως Μνημείο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

α) Και μόνον ύστερα από την έγκριση της κατά τ' ανωτέρω Επιτροπής το Κράτος

τούτο νομιμοποιείται να επιχειρήσει τις σχετικές μεταβολές, με την πρόσθετη, κύρια, επισήμανση ότι η Επιτροπή έχει την αρμοδιότητα μετέπειτα πλήρους ελέγχου, ως προς το αν η μεταβολή συντελέσθηκε lege artis, ήτοι σύμφωνα με τις προδιαγραφές που η ίδια είχε προσδιορίσει και εγκρίνει κατά τις διατάξεις της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO.

β) E contrario, αν ένα Κράτος, που έχει επικυρώσει την Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO, επιχειρήσει μεταβολές ενός Μνημείου -το οποίο έχει χαρακτηρισθεί ως Μνημείο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς- που δεν συνάδουν με τους όρους και τις προϋποθέσεις, τις οποίες είχε θέσει η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς, παραβιάζει ευθέως τις διατάξεις της ως άνω Σύμβασης και οι μεταβολές αυτές δεν είναι επιτρεπτές. A fortiori, αν το Κράτος αυτό επιχειρήσει μεταβολές ενός Μνημείου του, που έχει χαρακτηρισθεί ως Μνημείο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς κατά την προαναφερόμενη Σύμβαση, δίχως καν να ζητήσει την προς τούτο άδεια και έγκριση της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς, τότε η παραβίαση των διατάξεων της Σύμβασης αυτής είναι καταφώρως ευθεία. Δηλαδή, στην περίπτωση αυτή το αρμόδιο Κράτος παραβιάζει ευθέως και καταφώρως τις διατάξεις των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου, που καθιέρωσε η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO.

γ) Συνακόλουθα, μια τέτοια συμπεριφορά του Κράτους, που έχει επικυρώσει την Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO, δεν αφορά μόνο την εσωτερική του νομοθεσία αλλά, πρωτίστως, το Διεθνές Δίκαιο, ως συμπεριφορά η οποία παραβιάζει την Διεθνή Νομιμότητα. Κατά την σειρά αυτή συλλογισμών, κατ' ουδένα τρόπο η ως άνω συμπεριφορά μπορεί να νοηθεί ως «εσωτερικό ζήτημα» του Κράτους τούτου.

II. Η μονομερής και αυθαίρετη ανακήρυξη της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί» ως κατάφωρη παραβίαση, εκ μέρους της Τουρκίας, του Διεθνούς Δικαίου που αφορά τον ΟΗΕ και την UNESCO.

Όπως είναι προφανές -γεγονός το οποίο αποδέχεται ρητώς η Τουρκία, διατεινόμενη μάλιστα, με προκλητική αυθάδεια που δεν ταιριάζει καν σε πολιτισμένο και δικαιοκρατούμενο Κράτος-Μέλος της Διεθνούς Κοινότητας, ότι είναι «εσωτερικό της ζήτημα»- η τροποποίηση του καθεστώτος της Αγίας Σοφίας, ήτοι Μνημείου της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, το οποίο έχει υπαχθεί από το 1985 στο καθεστώς της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO, δια της μετατροπής της σε «τέμενος-τζαμί», επήλθε μονομερώς από τις τουρκικές αρχές. Και, ακριβέστερα,

ύστερα από εντόνως φημολογούμενες αλλά και μη διαψευδόμενες πρωτόγνωρες παρασκηνιακές παρεμβάσεις στην τουρκική Δικαιοσύνη και τελική απόφαση του προέδρου της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

Α. Το «χρονικό» της κατάφωρης παραβίασης της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO δια της πολιτισμικής βεβήλωσης της Αγίας Σοφίας.

Στις 10 Ιουλίου 2020 -και ύστερα από μια προκλητική απόφαση του τουρκικού Συμβουλίου της Επικρατείας που, πιθανότατα, τελούσε σε άνωθεν «διατεταγμένη υπηρεσία», γεγονός αδιανόητο για ένα σύγχρονο Κράτος Δικαίου -ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, μέσα σ' ένα παραλήρημα άκρως επικίνδυνης «σουλτανικής» φαντασίωσης και νοοτροπίας, ανήγγειλε την μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί», ισχυριζόμενος μάλιστα ότι τούτο αποτελούσε «εσωτερικό ζήτημα» της Τουρκίας, για το οποίο η χώρα του δεν είχε να λογοδοτήσει σε κανένα.

1. Με τον πρωτόγονο, θεσμικώς και πολιτισμικώς, αυτόν τρόπο, η Τουρκία παραβίασε προκλητικώς το νομικό καθεστώς και βεβήλωσε, κυριολεκτικώς, την πολιτισμική φυσιογνωμία της Αγίας Σοφίας, συλλήβδην από το 1934 ως σήμερα. Και τούτο διότι η συμπεριφορά της αυτή έδειξε την πρωτόγνωρη ανακολουθία της Τουρκίας ως προς τις νομικές της υποχρεώσεις έναντι της Διεθνούς Κοινότητας όχι μόνον αφότου η Αγία Σοφία απέκτησε το καθεστώς του Μνημείου της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς κατά την Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO, ήτοι από το 1985. Αλλά και αφότου η Αγία Σοφία, με απόφαση των ίδιων των τουρκικών αρχών, απέκτησε το καθεστώς του Μουσείου, ήτοι από το 1934.
2. Τ' ανωτέρω προκύπτουν, χωρίς ίχνος αμφισβήτησης, από το ότι η Τουρκία, κατά την προαναφερόμενη πολιτισμική βεβήλωση της Αγίας Σοφίας, ενήργησε απολύτως μονομερώς.

α) Και τούτο διότι, επικαλούμενη, αυθαιρέτως, ότι πρόκειται για «εσωτερικό της ζήτημα», αγνόησε επιδεικτικώς την Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, αφού ουδέποτε και κατ' ουδένα τρόπο ζήτησε την έγκρισή της -ούτε καν την ειδοποίησε προηγουμένως, έστω και προσχηματικώς- για την μετατροπή της Αγίας Σοφίας από Μνημείο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε «τέμενος-τζαμί», προκειμένου να εξυπηρετεί κατ' εξοχήν την μουσουλμανική λατρεία. Κάτι το οποίο προφανώς μεταφέρει την Τουρκία στην κατάσταση προ του 1934, άρα στην εποχή που η Τουρκία είχε διαρρήξει τους δεσμούς της με την Δύση και τις ρίζες του Πολιτισμού της, ιδίως δε με τις Χριστιανικές ρίζες του Πολιτισμού

αυτού.

β) Σύμφωνα, λοιπόν, με όσα προεκτέθηκαν, η Τουρκία εν προκειμένω παραβίασε ευθέως και καταφώρως τις διατάξεις της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO. Ειδικότερα δε τις διατάξεις των άρθρων 8 επ. της ως άνω Σύμβασης, οι οποίες, όπως διευκρινίσθηκε αναλυτικώς, καθορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις όχι μόνο της ένταξης ενός Μουσείου στον κατάλογο των Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς αλλά, επιπροσθέτως, και τους όρους και τις προϋποθέσεις οιασδήποτε μεταβολής του καθεστώτος ενός τέτοιου Μνημείου. Υπό τα δεδομένα αυτά, η κατά τ' ανωτέρω μεταβολή του νομικού καθεστώτος της Αγίας Σοφίας και η συνακόλουθη πολιτισμική της βεβήλωση όχι μόνο δεν συνιστά «εσωτερικό ζήτημα» της Τουρκίας αλλά, όλως αντιθέτως, αποτελεί πραγματική πρόκληση για την Διεθνή Κοινότητα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, ως «μνημείο» κατάφωρης παραβίασης του Διεθνούς Δικαίου και της Διεθνούς Νομιμότητας, επιπλέον δε αυτού τούτου του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου, όπως θα τεκμηριωθεί στην συνέχεια.

Β. Η αντίδραση της UNESCO στην αυθαίρετη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί» και οι επιπτώσεις της μετατροπής αυτής στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης.

Είναι -σχετικώς βεβαίως, λόγω έλλειψης επαρκών κυρωτικών μηχανισμών- παρήγορο το γεγονός ότι η UNESCO αντέδρασε εγκαίρως στην εκ μέρους της Τουρκίας εντελώς αυθαίρετη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί», επισημαίνοντας ότι, πέραν των άλλων, η μετατροπή αυτή συνιστά ωμή παραβίαση ιδίως των διατάξεων των άρθρων 8 επ. της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς. Τούτο σηματοδοτεί, επιπλέον και όπως εκτίθεται στην συνέχεια, ωμή παραβίαση όχι μόνο του Διεθνούς Δικαίου αλλά και του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου, γεγονός το οποίο σημαίνει, αυτοθρόως, πως η θεσμική και πολιτισμική βεβήλωση της Αγίας Σοφίας, και για έναν ακόμη πρόσθετο λόγο, κάθε άλλο παρά «εσωτερικό ζήτημα» της Τουρκίας αποτελεί.

1. Η αντίδραση εκπροσώπων της UNESCO εν προκειμένω υπήρξε διπλή:

α) Η πρώτη απευθυνόταν στο πρακτορείο Reuters και έχει ως εξής: «*Η Αγία Σοφία έχει ενταχθεί στον κατάλογο των Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς ως Μουσείο, γεγονός που συνεπάγεται ότι το κράτος όπου βρίσκεται έχει συγκεκριμένες δεσμεύσεις και νομικές υποχρεώσεις. Αυτό σημαίνει πως το κράτος οφείλει να διασφαλίζει ότι καμία μετατροπή δεν θα υπονομεύσει την εξέχουσα οικουμενική αξία κάθε μνημείου που έχει περιληφθεί στον κατάλογο στην επικράτειά του. Για οποιαδήποτε μετατροπή πρέπει να ειδοποιηθεί η UNESCO από το κράτος εκ των προτέρων, και θα πρέπει να υπάρξει (νέα) διαδικασία αξιολόγησης, αν χρειάζεται, από την Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς*

».

β) Η δεύτερη -με σχεδόν ταυτόσημο περιεχόμενο- απευθυνόταν στο Sputniknews (tr.sputniknews.com) και έχει ως εξής: «*Αφού τέθηκε σ' εφαρμογή η Σύμβαση Προστασίας της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, όλες οι εφεξής αποφάσεις λαμβάνονται από την Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Μια χώρα που έχει επικυρώσει την Σύμβαση αυτή, αν λάβει απόφαση ν' αλλάξει την επωνυμία ενός μνημείου, οφείλει να την θέσει προηγουμένως προς έγκριση στην Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς*».

2. Πέραν των επιπτώσεων σ' επίπεδο Διεθνούς Δικαίου, Διεθνούς Νομιμότητας και Διεθνούς Κοινότητας, ως προς την Ευρωπαϊκή Ένωση καθίσταται ακόμη περισσότερο προφανές ότι η εκ μέρους της Τουρκίας αυθαίρετη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί» δεν συνιστά, κατ' ουδένα τρόπο, «εσωτερικό της ζήτημα», αλλά καταφανώς προκλητική συμπεριφορά που παραβιάζει προδήλως τόσο το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο όσο και βασικές αξίες αυτού τούτου του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού.

Ειδικότερα:

α) Αποτελεί κοινό τόπο, ως προς την Έννομη Τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ότι η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO -καθ' ό αναπόσπαστο μέρος του Διεθνούς Δικαίου, που δεσμεύει τόσο την Ευρωπαϊκή Ένωση ως νομικό πρόσωπο όσο και καθένα από τα Κράτη-Μέλη της, τα οποία, όλα ανεξαιρέτως, την έχουν επικυρώσει- είναι, εξίσου, αναπόσπαστο μέρος του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου. Άρα, η στάση της Τουρκίας έναντι της Αγίας Σοφίας -ως Μνημείου της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς κατά την προμνημονευόμενη Σύμβαση- που παραβιάζει ευθέως και προκλητικώς, κατά τα προλεχθέντα, μεταξύ άλλων και τις διατάξεις των άρθρων 8 επ. της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO παραβιάζει, επίσης ευθέως και προκλητικώς, και το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο. Σε ό,τι αφορά, λοιπόν, ειδικώς την Ευρωπαϊκή Ένωση, μια τέτοια συμπεριφορά της Τουρκίας όχι μόνον δεν αποτελεί «εσωτερικό της ζήτημα» αλλά, επιπροσθέτως, πρέπει να έχει, αυτονοήτως, ανάλογες πρακτικές συνέπειες -συμπεριλαμβανομένων των αυστηρών κυρώσεων- τόσον ως προς την Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας όσο και προς τις εν γένει σχέσεις της με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και κατά τούτο, δηλώσεις ηγετών Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ενισχύουν τους περί «εσωτερικού ζητήματος» απαράδεκτους ισχυρισμούς της Τουρκίας, είναι προδήλως εσφαλμένες -κατά την επιεικέστερη εκδοχή- ως ευθέως αντίθετες προς θεμελιώδεις αρχές της Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης και, συνακόλουθα, του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου.

β) Το συμπέρασμα αυτό ισχύει κατ' εξοχήν εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν αναλογισθεί κανείς ότι, πέραν των κατά τ' ανωτέρω αμιγώς νομικών επιπτώσεων της εν προκειμένω συμπεριφοράς της Τουρκίας, η προκλητική και αυθαίρετη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί» αποτελεί, κατ' ουσίαν, πράξη πραγματικής πολιτισμικής βεβήλωσης του Μνημείου. Και τούτο διότι, με βάση την ιστορική διαδρομή της Αγίας Σοφίας -την οποία, άλλωστε, έχει αναγνωρίσει και η ίδια η Τουρκία από το 1934, όπως τονίσθηκε, μετατρέποντάς την τότε από «τέμενος-τζαμί» σε Μουσείο- το Μνημείο αυτό έχει καταστεί σύμβολο της Χριστιανοσύνης και των πολιτισμικών της προεκτάσεων, οι οποίες βεβαίως αφορούν όχι μόνο τον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό αλλά τον Πολιτισμό γενικώς. Γι' αυτόν δε ακριβώς τον λόγο η UNESCO αποδέχθηκε την ένταξη της Αγίας Σοφίας στον κατάλογο των Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, κατ' εφαρμογή της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς. Επομένως, η προκλητικώς αυθαίρετη μετατροπή της Αγίας Σοφίας, εκ μέρους της Τουρκίας, σε «τέμενος-τζαμί» συνιστά πραγματική πολιτισμική βεβήλωσή της, που θίγει ευθέως τον έναν από τους τρεις βασικούς πυλώνες του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού -αλλά και του Δυτικού Πολιτισμού

γενικότερα- ήτοι τον πυλώνα εκείνον, ο οποίος εκπροσωπεί τις οικουμενικές αρχές και αξίες της Χριστιανοσύνης και της Χριστιανικής Διδασκαλίας. Αρχές και αξίες που, όπως είναι γενικώς αναγνωρισμένο, όχι μόνον δεν καλλιεργούν τον θρησκευτικό φανατισμό αλλά, όλως αντιθέτως, εκφράζουν τον πλήρη σεβασμό κάθε άλλης θρησκείας και θέτουν τις βάσεις για την προώθηση του Διαλόγου των Πολιτισμών, ως μέσου εμπέδωσης της Ειρήνης και της ειρηνικής συνύπαρξης Λαών και Κρατών. Αυτός είναι ο λόγος, για τον οποίο τονίσθηκε προηγουμένως ότι οι Χριστιανικές ρίζες της Αγίας Σοφίας υπερβαίνουν, από πλευράς πολιτισμικών συμβολισμών, τα όρια του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού και αφορούν τον Πολιτισμό εν γένει.

γ) Κατά συνέπεια, ισχυρισμοί ότι η προκλητικώς αυθαίρετη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί» συνιστά «εσωτερικό ζήτημα» της Τουρκίας, οι οποίοι εκπορεύονται από ηγέτες Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι τόσο περισσότερο ανιστόρητοι και επικίνδυνοι, όσο οδηγούν στο συμπέρασμα πως η Τουρκία μπορεί, πέραν της ωμής παραβίασης του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου, να περιφρονεί, άνευ κυρώσεων, βασικές αρχές και αξίες του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού και, ταυτοχρόνως, να διατηρεί τους, όποιους, δεσμούς της με την Ευρωπαϊκή Ένωση ή και να προσδοκά ακόμη και ευόδωση της Ευρωπαϊκής της προοπτικής! Κατά τούτο δε, είναι παράδοξο και άκρως ανησυχητικό το γεγονός ότι οι ηγεσίες αυτές Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αδυνατούν ν’ αντιληφθούν πως ισχυρισμοί τους με τέτοιο περιεχόμενο νομιμοποιούν, έστω και εμμέσως, την γεωμετρικώς αυξανόμενη διεθνή παραβατικότητα της Τουρκίας και διαμορφώνουν ένα πεδίο ανοχής ή ακόμη και ενίσχυσης της περιφρόνησης, πάντοτε εκ μέρους της Τουρκίας, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Δημοκρατίας και του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού.

Επίλογος

Από την σειρά συλλογισμών που προηγήθηκε προκύπτει ότι η πολιτισμική βεβήλωση της Αγίας Σοφίας, δια της προκλητικώς αυθαίρετης μετατροπής της σε «τέμενος-τζαμί», κατ' ουδένα τρόπο συνιστά «εσωτερικό ζήτημα» της Τουρκίας, όπως ατυχέστατα -και μάλλον λόγω ασυγχώρητης άγνοιας, διότι κάθε άλλη εκδοχή εγείρει σοβαρότατα ζητήματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκής πολιτικής ως προς την παρατηρούμενη απαράδεκτη ανοχή της κατά συρροήν κατάφωρης παραβίασης του Διεθνούς Δικαίου εκ μέρους της Τουρκίας- ισχυρίσθηκαν και ορισμένοι ηγέτες, σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό πλαίσιο. Όλως αντιθέτως, συνιστά ζήτημα νέας κατάφωρης παραβίασης του Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου και, επιπλέον, ευθεία προσβολή βασικών αρχών και αξιών του Πολιτισμού εν γένει, κυρίως δε του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, όπως συνάγεται από τα εξής:

Α. Η μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί» -ύστερα μάλιστα από δεκαετίες σεβασμού της ως Μουσείου τόσο μετά την απόφαση της ίδιας της Τουρκίας το 1934 όσο και, κυρίως, μετά την αναγνώρισή της από την UNESCO, κατ' αίτημα της Τουρκίας, σε Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, το 1985- πραγματοποιήθηκε με τρόπο που συνιστά ωμή και προκλητική παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου. Συγκεκριμένα δε των διατάξεων των άρθρων 8 επ. της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO, αφού η κατά τ' ανωτέρω μετατροπή πραγματοποιήθηκε από τις τουρκικές αρχές χωρίς άδεια -αλλά ούτε καν απλή ειδοποίηση- της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. Αυτοθρόως, η μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί» συνιστά, υπό τις συνθήκες αυτές, ωμή και προκλητική παραβίαση και του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου, λόγω του ότι η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO είναι αναπόσπαστο τμήμα του Κεκτημένου τούτου. Επόμενο, λοιπόν, είναι η μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί» και η αυθαίρετη πλήρης αποδυνάμωση του καθεστώτος της, ως Μνημείου της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ν' αντιμετωπισθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση όχι βεβαίως ως «εσωτερικό ζήτημα» της Τουρκίας. Αλλά, όλως αντιθέτως, ως μείζον ζήτημα κατάφωρης παραβίασης και του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου, η οποία πρέπει να έχει καθοριστικές αρνητικές επιπτώσεις για την Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας αλλά και για τις εν γένει σχέσεις της με όλους τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς. Τούτο σημαίνει, προδήλως, ότι δεν αρκούν «δηλώσεις απογοήτευσης», αλλά είναι ανάγκη άμεσης κινητοποίησης για την επιβολή αυστηρών κυρώσεων στην Τουρκία, κατά το Διεθνές και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο.

Β. Πέραν τούτων, ο τρόπος με τον οποίο συντελέσθηκε η μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε «τέμενος-τζαμί» -άρα ο τρόπος κατάργησης στην πράξη του χαρακτήρα

της Αγίας Σοφίας ως Μουσείου, εντεταγμένου στον κατάλογο των Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO- συνιστά πραγματική πολιτισμική της βεβήλωση εκ μέρους της Τουρκίας, η οποία πλήττει ευθέως τον Πολιτισμό εν γένει, ιδίως δε τον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό. Και τούτο διότι, λόγω της ως άνω προκλητικώς αυθαίρετης μετατροπής, επιχειρείται, εκ μέρους της Τουρκίας, η εξαφάνιση των θεμελιωδών Χριστιανικών ριζών του Ναού της Αγίας Σοφίας, γεγονός το οποίο έρχεται σ' ευθεία αντίθεση με τις βασικές αρχές και αξίες του πυλώνα εκείνου του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, που εδράζεται στην Χριστιανική Διδασκαλία. Το μεγαλύτερο όμως πολιτισμικό πρόβλημα, που εγείρει αυτή η συμπεριφορά της Τουρκίας, συνίσταται στο ότι αποδεικνύει, δίχως καν να θέλει να το συγκαλύψει, ότι υποτάσσει το Διεθνές Δίκαιο, το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο και τις Παγκόσμιες πολιτισμικές αρχές και αξίες στις επιταγές ενός «σκοτεινού» σουνιτικού φονταμενταλισμού, ο οποίος μάλιστα ουδεμία σχέση έχει με τις αρχές και τις αξίες του αυθεντικού Ισλάμ. Μια τέτοια συμπεριφορά, της οποίας «αρχιτέκτονας» είναι αποκλειστικώς ο τούρκος πρόεδρος Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, «τορπιλίζει», καταλυτικώς, τον Διάλογο των Πολιτισμών -και, επέκεινα, την δημιουργική πολιτισμική συνύπαρξη παγκοσμίως, άρα και την ειρηνική συνύπαρξη Λαών και Κρατών γενικότερα- αποκαλύπτοντας τις προθέσεις του να θυσιάσει την όποια μεταρρυθμιστική δημοκρατική πρόοδο της Τουρκίας στον βωμό μικροκομματικών εκλογικών σκοπιμοτήτων και επικίνδυνων «σουλτανικών φαντασιώσεων». «Φαντασιώσεων», οι οποίες φέρνουν στο φως τάσεις «νοσταλγίας» απεχθών περιόδων του παρελθόντος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και των νεότουρκων, που αποπνέουν βαρβαρότητα και στυγνή περιφρόνηση της Δημοκρατίας, του Κράτους Δικαίου και των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.